

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

В І С Н И К

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 2 (46)

Вінниця, 2024

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
РІШЕННЯ

Національної ради України
з питань телебачення та радіомовлення
щодо реєстрації суб'єкта друкованих медіа
№ 967 від 28 вересня 2023 року
Журнал

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік

Мова видання: українська, англійська

Тематичні напрями Вісника:

- ❖ Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- ❖ Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- ❖ Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- ❖ Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- ❖ Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- ❖ Дисемінація передового педагогічного досвіду
- ❖ Challenges in Education
- ❖ Відомі імена року
- ❖ Проби пера
- ❖ Конкурси
- ❖ Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Протокол № 9 від 18 квітня 2024 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.; **відповідальний редактор:** методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** к.пед.н., доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д.пед.н., проф. Мисліцька Н.А., д.філ.н. Войцехівська Н.К., к.філ.н., доц. Січкарь С.А. (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Когутюк О.В.

Відповідальність за зміст статей несуть автори

Матеріали видаються в авторській редакції

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу : Випуск 2(46) /за заг. ред. К.Ф. Войцехівського. Вінниця : Твори, 2024. 170с.

© КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», 2024

ЗМІСТ

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПРОЄКТ «Зберігаючи традиції крізь віки».....	5
ПРИСЯЖНЮК ДМИТРО, МАРТИНЮК ВІКТОР, БИСТРИЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР, Вінниця влітку 1943 року.	8

ДОСЛІДЖЕННЯ З ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

БЕЛЯЄВ ПАВЛО, New Zealand English as a distinct first-language variety of the English language.....	15
KYLYVNYK VICTORIA, KOLIESNIKOVA IVANNA, Numeral and its peculiarities in modern English.....	18
КУШНІР АЛІНА, КОСА ЄЛИЗАВЕТА, Cockney dialect in the formation of the image and identity Adele.	23
КУШНІР АЛІНА, КРИВЕНКО ЮЛІЯ, The Scottish English accent in the film «BRAVE HEART».....	29
КУШНІР АЛІНА, СЛЮСАР МАРИНА, The role of word stress in the English language.....	32
КУШНІР АЛІНА, ПІДВИСОЦЬКА ХРИСТИНА, The importance of English as a global language.....	36
LEBED YULIA, KYLYVNYK VICTORIA, TURCHYN TETIANA, Integrated lesson of the language-literary course and its functions.	39
КУШНІР АЛІНА, ТИМОШЕНКО ВАДИМ, The main factors of influence on Canadian English formation.	43
КИЛИВНИК ВІКТОРІЯ, ВАРИЧ АННА, Аналіз синонімічних рядів прикметників, що позначають людські якості героїв роману Дж.Остін «Гордість та упередження». Стилiстична функція таких прикметників.	47
ЗІНЧЕНКО СНІЖАНА, Вербалізація концепту HOME/HOUSE в романі «Гордість і упередження» Джейн Остін.....	50
МИХАЛЬЧУК ОЛЕСЯ, ПАНЧЕНКО МИРОСЛАВА, Відображення сучасних реалій у лексичному складі англійської мови.	51
МАРЦЕНЮК ОЛЕНА, СОЛДАТОВА ВІКТОРІЯ, Топоніми війни: дерусифікація українських географічних назв.	55

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ МЕТОДИК ТА ПРАКТИК НАВЧАННЯ

ТАРАШЕВСЬКА ОЛЬГА, КОРНІЄЦЬ ЛІЛІЯ, Казкотерапія як метод розвитку мовлення дітей дошкільного віку.	59
ПОХИЛЮК ОЛЕНА, ДЗЮБА ТЕТЯНА, Теоретичні аспекти й сучасні підходи до формування лексичної компетентності учнів на уроках української мови.....	62
МАЗУР ТЕРЕЗА, Сучасні підходи до формування пунктуаційної компетентності майбутніх учителів-філологів.	65
ГОЛОВСЬКА ІРИНА, МУКОСЄЄВА АЛЬОНА, Етапи формування іншомовної лексичної компетентності.	71
ОМЕЛЯНЧИК ТЕТЯНА, ВАСИЛЕНКО ЮЛІЯ, Активна пошукова діяльність у процесі виконання творчих завдань під час вивчення ліричних творів на уроках української мови як запорука ефективного розвитку мовлення та мислення здобувачів початкової освіти.	76
СОРОЧАН АЛІНА, ГЛУХЕНЬКА ВІКТОРІЯ, Можливості використання штучного інтелекту на уроках зарубіжної літератури.	81
ГОЛОВСЬКА ІРИНА, ПОЛІЩУК ІННА , Web-квести як засіб підвищення мотивації учнів в умовах дистанційного навчання.	86

СОРОЧАН АЛІНА, ІЛЬЧЕНКО АНЖЕЛА, Читання як стратегія: досвід філологічного факультету КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж».....	91

НОТАТКИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

ТВЕРДОХЛІБ НАТАЛІЯ, МОРОЗ ДАРИНА, Виховні можливості фольклору у моральному вихованні учнів початкових класів.	99
ХОМІЩЬКА НАТАЛІЯ, ПШЕНИЧУК НАТАЛІЯ, Естетичне виховання дітей засобами образотворчої діяльності.	103
ОМЕЛЯНЧИК ТЕТЯНА, ГУЗОВСЬКА СОФІЯ, Шляхи розвитку фантазії та мислення здобувачів початкової освіти на уроках української мови.	106
ТОКАР ЛЮБОВ, КОЛЬЧЕНКО МАРІЯ, Українська народна іграшка як засіб сучасного виховання дітей раннього та дошкільного віку.	110
МЕЛЬНИК СВІТЛАНА, Особливості музичного заняття з основ музичного інструменту у ВНЗ.	112
МАРЦЕНЮК ОЛЕНА, МІНОВА ЄЛИЗАВЕТА, КОЗАКЕВИЧ АНАСТАСІЯ, З досвіду впровадження «Методичних рекомендацій щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах освіти України».	117
ТОКАР ЛЮБОВ, ПИЛЯВЕЦЬ ТЕТЯНА, Засоби казки як закономірності морального виховання дітей раннього та передшкільного віку.	120
ФЕДОРЧУК СВІТЛАНА, Громадянське виховання засобами музики як важливий компонент сучасної системи освіти в Україні.....	124
МЕЛЬНИК ГАЛИНА, ЦВИК СОФІЯ, Творча діяльність дошкільників як засіб формування музичних здібностей.	128
БАРЩЕВСЬКА ІННА, ГУМЕНЮК ІРИНА, Сензитивні періоди розвитку дитини та їх вплив на всебічний розвиток дитини. Проблематика раннього білінгвізму.	132
БАРЩЕВСЬКА ІННА, ХИЖУК НАТАЛІЯ, Вплив сімейного середовища на розвиток дитини.	140
ЧОРНА НАТАЛІЯ, КОВАЛЬЧУК ЛЕСЯ, Розвиток образного мислення школярів засобами сприймання та інтерпретації музичних творів.	145

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

БАБІЙ АЛЛА, Активізація креативних якостей здобувачів освіти у процесі вивчення літератури (на прикладі аналізу роману І. Багряного «Тигролови»).	150
ВАСИЛЕВИЧ ІННА, Стилїстика дієслівної метафори в поезії Олександра Олеся.	154
ПОХИЛЮК ОЛЕНА, Особливості різних видів рецензій як провідного жанру сучасної літературної критики.	157
МОВЧАН ЛАРИСА, ГОРДІЄНКО ВІТАЛІЙ, Культуро-специфічна лексика та художній текст.	161

РЕЗУЛЬТАТИ IV-ГО РЕГІОНАЛЬНОГО КОНКУРСУ ЕСЕ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ «Podilia Thinks Global»	165

ВИМОГИ до підготовки науково-методичних статей Збірника «ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу»...171	

По-третє, окрему увагу варто приділити проблемі гіперопіки, коли батьки через надмірну тривожність контролюють кожен крок дитини, не даючи їй можливості самостійно долати перешкоди. Такий виховний стиль формує ранню залежність, інфантилізм та нездатність дитини до незалежних рішень, що ускладнює її адаптацію в соціумі.

По-четверте, щоб уникнути згубних наслідків постійного стресу, варто створювати для дитини можливості реалізувати свій потенціал і розвинути інтереси в позашкільних заняттях, гуртках та секціях. Але при цьому не перевантажувати надмірною кількістю обов'язкових занять.

По-п'яте, суттєвим профілактичним чинником дитячих психотравм є демонстрація батьками навичок конструктивної комунікації та вирішення конфліктів шляхом переговорів і компромісів. На власному прикладі діти засвоюють моделі поведінки у складних ситуаціях.

Висновок. Сім'я відіграє ключову роль у розвитку дитини. Її атмосфера, стиль виховання та взаємини між членами сім'ї можуть як сприяти, так і шкодити здоровому емоційному розвитку дитини. Деструктивні фактори сімейного середовища, такі як дисгармонія в подружніх стосунках, неправильне ставлення батьків до дітей, недотримання норм поведінки в сім'ї, відсутність емоційної підтримки, гіперопіка, неконструктивне вирішення конфліктів, можуть призвести до серйозних проблем з розвитком дитини. Створення сприятливого сімейного середовища, яке ґрунтується на любові, повазі, розумінні та підтримці, є ключовою умовою для здорового емоційного розвитку дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Берегова Н. П., Федорчук П. К. Вплив сімейного виховання на формування особистості. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2020. Вип. 6. С. 11.
2. Іванова Ю. Сімейні конфлікти та їхній вплив на психіку дитини. *Вісник студентського наукового товариства Горлівського інституту іноземних мов*. 2023. Вип. 10. С. 50-52.
3. Одошевська Є. С., Бобирєва О. С. Пріоритет впливу стилю Сімейного виховання на формування особистості дитини. *Наука майбутнього*. 2022. Вип. 1 № 9. С. 119-120.
4. Чепур М. Вплив неправильних типів виховання у неблагополучній сім'ї на виникнення негативної поведінки у дітей. *Сучасна дошкільна освіта у наукових пошуках студентської молоді* : матеріали II звітної вузівської науково-практичної конф., 22 червня 2022 р. Ніжин 2022. С. 149.
5. Van der Kolk, Bessel A. Developmental. *Psychiatric annals*. 2005. Vol. 35 № 5. P. 401.

РОЗВИТОК ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ СПРИЙМАННЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ

УДК 373.3.015.3:0159.955:78

ЧОРНА НАТАЛЯ,

кандидат педагогічних наук, старший викладач

КОВАЛЬЧУК ЛЕСЯ,

здобувачка освіти факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Abstract: The article highlights the essence of the concepts of "thinking" and «figurative thinking», analyzes the influence of the given phenomenon on the psychological properties of schoolchildren. Peculiarities of teaching musical art lessons at school are determined. The methodical aspects of the development of imaginative thinking of schoolchildren by means of perception and interpretation of musical works are highlighted

Key words: figurative thinking, perception, interpretation.

Постановка проблеми. Сучасні зміни в освітній та культурній галузях української держави передбачають нові вимоги до розвитку особистості. Так, у Національній стратегії розвитку освіти України у XXI столітті визначено головну ціль, що передбачає створення життєздатної системи безперервного навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення всебічного розвитку молодого покоління, збагачення на цій ґрунті інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації.

Відтак, одним з найважливіших завдань сучасної освіти є розвиток пізнавальної діяльності та мислення школярів у процесі навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що над проблемою мислення працювали багато вчених. Психологічний аспект мислення як цілісне, системне явище, що має певну структуру та властивості розглядали І. Бех, Л. Виготський, О. Костюк, О. Леонтьєв, Ж. Піаже, С. Рубінштейн та ін. Видатні педагоги (Я. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, І. Песталоцці, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.) у процесі навчання визначали головним завданням розвиток мислення учнів.

Проблема мислення висвітлюється у працях сучасних вчених (А. Болгарський, О. Єременко, А. Козир, Л. Масол, Н. Мозгальова, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Щолокова та ін.). Особливий інтерес викликає проблема образних компонентів пізнання та інтелекту у таких дослідників як Н. Батюк, О. Вітюк, О. Полатайко, А. Романюк, В. Салій, О. Тихомиров, І. Якиманська та ін.

Проте, незважаючи на вагомі результати наукових пошуків, поза увагою дослідників залишаються важливі аспекти розвитку образного мислення школярів у процесі музичного виховання в ЗЗСО.

З огляду на це, метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних аспектів розвитку образного мислення школярів засобами сприймання та інтерпретація музичних творів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукової літератури свідчить про те, що процес мислення є предметом вивчення багатьох наук. Зокрема, у філософії мислення розуміють як пізнавальну здатність, як активний процес цілеспрямованого, узагальненого й опосередкованого відображення у свідомості людини об'єктивної реальності у твердженнях, поняттях, судженнях. На думку багатьох філософів (Декарта, Спінози, Гегеля та ін.), мислення є джерелом і критерієм пізнання, його ототожнювали з поняттями «буття», «матерія», «людина», «пізнання», «знання» та ін.[5, с. 218].

У психології мислення визначається як найбільш узагальнена і опосередкована форма психічного відображення, що встановлює зв'язки і відносини між пізнаваними об'єктами [6]. Мислення як психічний процес відображення об'єктивної реальності є вищим ступенем людської пізнання та займає основне місце в системі пізнавальних процесів.

Психологи трактують означене поняття зі своєї точки зору. Так, а їх думку, мислення дає знання про істотні властивості, зв'язки, відношення об'єктивної реальності, здійснює у процесі пізнання перехід від явища до його сутності. Мислення, на відміну від процесів чуттєвого відображення (відчуття, сприймання), опосередковано відображає дійсність.

Отже, провідні психологи (П. Гальперін, Г. Костюк, С. Рубінштейн та ін.) трактують мислення як предмет психології. На їх думку, мислення являє собою ядро інтелектуально-творчого потенціалу особистості, що є його активною складовою. Саме через процес

мислення відбувається зміцнення окремих пізнавальних процесів людини, оскільки воно забезпечує здатність людини будувати індивідуальну «картину світу», відображати і розуміти навколишню дійсність, розвивати індивідуальний суб'єктивний досвід тощо. Головним чином мислення відображає досвід пізнавальної взаємодії з навколишньою дійсністю [1].

З погляду педагогіки поняття «мислення» – це система взаємопов'язаних між собою дій (операцій), які виконуються об'єктом у процесі розумової діяльності людини [5; 6].

На думку С. Гончаренка, мислення є вищою формою відображення дійсності у психіці, ідеальна діяльність, результатом якої є об'єктивна істина. Практика життєдіяльності особистості включає попереднє розв'язання реальних завдань у сфері психіки з оперуванням даними пам'яті, пошуком у разі потреби додаткової інформації. На думку вченого, людське мислення базується на чуттєвому сприйнятті й постійно перебудовує його структуру [3].

Процес мислення присутній у всіх пізнавальних психічних процесах, в тому числі в процесах сприйняття, уваги, уяви, пам'яті, мови. Всі вищі форми цих процесів певною мірою, в залежності від рівня свого розвитку, пов'язані з мисленням [7].

Кожна півкуля мозку відповідає за певне завдання. Ліва півкуля відповідає за мовні здібності (мову, здатність до читання, письмо, пам'ять), логіку й аналіз фактів, розпізнання чисел і математичних символів, розуміння переважно буквального змісту слів, послідовне (за етапами) оброблення інформації, контроль за рухами правої половини тіла. Права півкуля відповідає за інтуїцію, образне мислення, просторову орієнтацію, музичні здібності (сприймання музики), розуміння метафори та уяву, образотворчу діяльність, контролює рух лівої половини тіла [5].

Протягом багатьох десятиліть, освіта базувалася лише на роботі лівої півкулі головного мозку, яка забезпечує логічну систему побудови процесу пізнання. Усі підручники і навчальні посібники були зорієнтовані на те, щоб забезпечити учнів теоретичними знаннями, тобто знаннями теорій, фактів, принципів, законів і закономірностей. Як результат такого мислення виявилась низька практична зорієнтованість навчання: учні знали деякі теоретичні положення, але не мали уявлення, як їх застосовувати в дійсності [2, с. 25].

Отже, вчені виокремлюють важливу роль розвитку правої півкулі, що забезпечує образне мислення, яке тлумачить як процес пізнавальної діяльності, спрямований на відображення істотних властивостей об'єктів (їх частин, процесів, явищ) і сутності їх структурного взаємозв'язку. Образне мислення являє собою єдину систему форм відображення – наочно-дієвого, наочно-образного і візуального мислення

Створення образів і оперування ними є однією з основних фундаментальних особливостей інтелекту людини. Так, за твердженням В. Сухомлинського: «...Дитина мислить образами. Це означає, що відповідна група нейронів кори півкуль її мозку сприймає образи (звуки, картини, предмети, явища, слова) навколишнього світу і через найтонші нервові клітини – як через канали зв'язку – обробляє інформацію, систематизує її, групує, зіставляє, порівнює... Образи – це унікальні мислительні конструкції» [4, с. 90].

Образне мислення оперує образами безпосереднього чуттєвого сприйняття реального світу, їх обробкою і перетворенням в думці (уяві). Уміння мислити образами реалізується в умінні бачити об'єкти цілісно, опосередковано, у взаємозв'язку.

Слід зауважити, що образне мислення є основою розуміння, сприйняття та інтерпретації мистецтва, зокрема музики, адже саме мислення забезпечує глибину осягнення змісту художньо-музичних образів, розширює можливості.

Сприймання – це один з видів музичної діяльності, що об'єднує музичну творчість, музичне виконавство та сприймання музичних творів.

Музичні образи безпосередньо відтворюють лише звукову картину світу, інші його виявлення можуть відбиватися лише опосередковано шляхом асоціацій звукових вражень з враженнями зоровими, образними, тобто звернення до пам'яті почуттів. Музика не здатна зображати дійсність настільки конкретно, як живопис, ні абстрактно, як архітектура, ні опосередковано, як література. Музичні образи втілюють не сам світ, а переживання світу. Оскільки музика завжди виражає емоції й вольові процеси, її предметом є передусім внутрішнє, суб'єктивне життя людини, точніше, емоційне ставлення людини до дійсності [3].

Важливим елементом процесу музичного сприймання є людина як суб'єкт сприймання. Музичний твір як об'єктивна основа сприймання інтерпретується слухачем залежно від своїх індивідуальних якостей, психічного стану на час сприймання, установок, життєвого і художнього досвіду, інтересів, потреб, смаків, тощо.

Інтерпретація музичних творів – це художнє трактування авторської інформації, індивідуально-образне тлумачення об'єктивної композиторської інформації, яке виражене у вигляді особистісного ставлення до твору, що характеризується рисами ідеально-уявного бачення предмета трактування. Ціннісною ознакою виконавської інтерпретації є художність [2; 3].

Таким чином, інтерпретація у вузькому розумінні пов'язана з виконанням твору, а в широкому – зі сприйняттям будь-якого твору мистецтва

Розвиток образного мислення школярів – це безперервний процес, який здійснюється в усіх видах музичної діяльності (слухання музики, хоровий спів, засвоєння теоретичних відомостей, гра на музичних інструментах, власна музична творчість учнів) відповідно до віку школярів, обсягу та рівня їх знань і досвіду та психологічних особливостей.

Саме тому, важливими є методичні аспекти організації роботи щодо розвитку образного мислення школярів засобами музичного мистецтва

Перший етап – базовий, основна мета якого – надати інформацію про виражальні можливості музичного твору, формувати естетичні почуття, уявлення про прекрасне, вміння відчувати та розуміти образний зміст музики. Цей етап передбачає накопичення навчальної інформації про музичне мистецтво як площину утворення та отримання образу. Дитина співвідносить музику з тими емоційно-образними категоріями, які є в її емоційному досвіді.

Обираючи методи розвитку образного мислення в початковій школі, ми виходимо з того, що музичний образ – це «система життєвих (емоційних, рухових, сенсорних, мовних, ситуативних тощо) асоціацій, яка знаходить своє втілення у музичному матеріалі» [5]. На цьому етапі мотивація навчальної діяльності значно стає успішною, якщо активно впроваджувати дидактичні ігри та ігрові ситуації.

Одніми з дієвих форм розвитку асоціативного мислення, уяви у школярів є *асоціативні ігри* («Знайди свій звук», «Уяви і почуєш», «Ти – звук», «Тембри і образи», «Відчуття і звуки»). Так, при вивченні теми «Розвиток музики» у 3 класі та ознайомленні з інструментами симфонічного оркестру можна використовувати гру «Тембри і образи»; при вивченні шумових та музичних звуків в 1 класі – гру «Знайди свій звук».

Ефективними методами активізації музичного сприймання школярів є *варіювання та порівняння*, коли учні знаходять спільне та відмінне у звучанні музичних творів, які розвивають навички аналізу художніх образів. Доречно використовувати сюжетні малюнки, що відображають характер музики у кольорі, лінії, геометричній фігурі. Таким чином, використовуючи синтез різних видів асоціацій, у молодших школярів формується уявлення про взаємозв'язок мистецтв.

Для активізації асоціативного мислення школярів та розвитку навичок аналізу особистісних вражень, почуттів використовується *прийом «Асоціативний лабіринт»*, коли

діти зіставляють музичний образ з літературним, абстрактним, образотворчим та коментують свої відповіді.

Отже, важливим завданням означеного етапу – є накопичення емоційно-асоціативного досвіду школярів через аналіз музичних творів та власне музикування на уроках музичного мистецтва.

Другий етап – аналітико-пошуковий передбачає формування навички диференціації внутрішніх співвідношень музичних творів та розкриття їх образного змісту при підтриманні постійного емоційного відгуку. Завдання вчителя при цьому полягає у підготовці учнів до здійснення аналізу творчості композитора, стилевих особливостей створеної ним музики, засобів музичної виразності та об'єднання цих компонентів в єдину систему образного змісту музики.

Слід зауважити, що учні старших класів отримують аналітичні уміння співвідносити сприйняту музику з тими емоційно-образними категоріями, які сформувалися на основі його емоційного досвіду. Але досить часто процес цей лишається для школяра неусвідомленим і виявляється лише в результаті самоаналізу власних вражень і переживань. Тому, ефективними формами роботи на уроках музичного мистецтва вважається слухання творів та аналіз їх музичних та емоційних особливостей.

Так, дитина, спираючись на життєвий досвід, навички сприйняття музики, вже може вирішує пізнавально-творчі завдання, пов'язані з осягненням її змісту. При цьому майстерність учителя полягає в умінні активізувати емоційно-образні процеси при сприйнятті музичного твору.

Розвитку образного мислення школярів сприяють також різні *творчі завдання* (прийом художнього співробітництва, співпраця учнів і вчителя з поетами, композиторами тощо), адже музика стимулює до творчої діяльності, зокрема, формує пізнавальні та емоційно-мотиваційні функції, розвиває творче мислення й комунікативність тощо.

Ефективним засобом розвитку образної сфери школярів є художньо-ігрова діяльність, яка має креативний характер і сприяє накопиченню індивідуального емоційного досвіду в учнів.

Третій етап – творчий, що сприяє накопиченню у школярів навичок сприйняття власних почуттів та презентації емоційно-образного світу засобами музичного мистецтва. Розвиток образного мислення в учнів підліткового віку потребує особливої уваги, оскільки на цьому етапі відбувається активний пізнавальний розвиток, формується цілісне усвідомлення навколишнього світу, розширюються межі уяви, відбувається створення власного мистецького досвіду.

Оскільки змістові можливості музичного мистецтва дозволяють сприяти формуванню образного мислення школярів, варто інтегрувати інформативні площини інших навчальних предметів: літератури, образотворчого мистецтва, художньої культури тощо.

Таким чином, означені завдання спонукають дітей до висновку, що музичний твір – це актуалізований і перетворений автором минулий досвід особистості, суспільства, людства; це світ уявлень, який формується у свідомості слухача відповідно до його розумового та образного розвитку.

Висновки. Отже, образне мислення школярів стимулює закріплення їх позитивного досвіду через музичні переживання та образи, дозволяє сформувати уявлення про оточуючий світ і створює власне ціннісне ставлення до мистецтва, а також здійснює особливий вплив на загальний всебічний розвиток особистості, його творче становлення. Поєднання запропонованих методів і прийомів розвитку образного мислення школярів засобами музичного мистецтва сприятиме формуванню емоційно-чуттєвого компоненту духовного світу молодого покоління, її саморозвитку та успішній самореалізації в усіх сферах життєдіяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Батюк Н.О. Формування художньо-образного мислення як педагогічна проблема. *Наукові записки* : зб. наук. праць. Ніжин : НДПУ ім. М. Гоголя, 2002. № 4 (2). С. 85-88.
2. Мозгальова Н. Г. Зміст та структурні компоненти музичного мислення. *Теорія і методика мистецької освіти* : зб. наук. праць. Київ : НПУ ім. Н.П. Драгоманова, 2001. №2. С 27-35.
3. Мистецтво у розвитку особистості : монографія / за ред. Н.Г. Ничкало. Чернівці: Зелена Буковина, 2006. 224с.
4. Паламарчук В. Ф. Уроки мислення у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського і в сучасній школі. *В.О. Сухомлинський і сучасність*. Чернігів, 1996. №. 2. с.89 -98.
5. Романюк А. Образне мислення в навчальній діяльності молодших школярів. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2018. Вип. LXXXIII. Том 2. С. 217–221. URL : <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/04/The-role-of-imaginative-thinking-in-the-learning-process>
6. Словник-довідник педагогічних та психологічних термінів за ред. А. І. Кузьмінського. Черкаси: ЧДУ ім. Б.Хмельницького, 2002. 48 с.
7. Шатайло Н.В. Розвиток художньо-образного мислення молодших підлітків як світоглядно формуючий процес. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2016. №. 1 (7). С. 203-213.

*Стаття надійшла до редакції
26 березня 2024 р.*

АКТИВІЗАЦІЯ КРЕАТИВНИХ ЯКОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ

(на прикладі аналізу роману І. Багряного «Тигролови»)

УДК 821.161.2.09 Багрянний: 373.5.016.91.3

БАБІЙ АЛЛА,

*викладач-методист, спеціаліст вищої категорії
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

Анотація: у статті поданий методичний матеріал для організації інтерактивних занять з української літератури. Акцентовано увагу на тому, що саме від викладача-словесника залежить рівень формування у здобувачів освіти ціннісних орієнтацій та важливих особистісних рис засобами літератури, оскільки ефективність уроку визначається доцільністю добору методів навчання та їх творчим застосуванням, що зумовлюється змістом і специфікою літератури як вияву образного мислення, художнього пізнання світу.

Ключові слова: інтерактивність навчання, гра «Шість капелюхів», групові види діяльності, особистісне спрямування, інтелектуальна діяльність.

Постановка проблеми. Заняття літератури відрізняється від інших занять самобутнім характером, своєю природною своєрідністю, неповторністю, оригінальністю. Жодна інша загальноосвітня дисципліна не дає таких широких можливостей особистісного спілкування з творіннями великих майстрів і відкриття їх ідейно-естетичних глибин. Діяльність викладача літератури – це інтелектуальна діяльність педагога, спрямована на творче осмислення ним літературного та літературознавчого матеріалу, здатність до його особистісної інтерпретації та організації змістовної й цікавої зустрічі та діалогу здобувачів освіти з художнім твором та його автором.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методи навчання української літератури